

Арві Еспінолові будики

Девід Герберт Річард Лоуренс

Раз якесь, рік чи два тому, в одному з щоденних часописів з'явилося повідомлення про те, що констебль натрапив маленького хлопчпка, який спав на східцях під дверима фабрики братів Грайндерів о четвертій годині дощовитого ранку. Констебль збудив хлопця й зажадав пояснень.

Малий пояснив, що він тут працює й боявся запізнитись; його робота починається о шостій ранку, й хлопчик, видимо, дуже здивувався, почувши, що допіру тільки четверта година.

Констебль розгорнув невеличкого клуночка, що його тримала в руці перелякана дитина. В тому клуночкові лежав чистий фартушок та три скибочки хліба з мелясою.

А відтак хлопчик розповів, що він прокинувся й подумав: "Уже, мабуть, пізно!" то й не схотів будити матері та питатися в неї, котра воно година, "бо мати прали". Він не глянув на годинника, — в них-бо "годинника немає".

Хлопчик той і не поривався пояснити, яким би то робом довідався він від матері, котра воно година, але, можливо, як і багато хто з таких пущьверінків, він глибоко вірив у безмежну матірню мудрість. Звати його — Арві Еспінол, з вашого дозволу, сер, і мешкає він у Джонсовім заулкові. Батько помер.

Кілька день по тому той же таки часопис мав велику приємність сповістити своїх читачів з приводу "зворушливого випадку", про який подавалося оповістку в одному з останніх чисел, що така собі добродійна світська леді, зобов'язавши на письмі охочих своїх друзів, почала збирати серед них гроші, маючи на меті придбати будики для маленького хлопчика, який спав під дверима фабрики братів Грайндерів, коли констебль його натрапив.

Трохи згодом, у зв'язку із зворушливим інцидентом, сповіщено, що будики куплено й віддано до рук хлопчиковій матері, котра аж нетямилася з почуття безмежної вдячності. Довідалися також, зовсім з іншого джерела, що останнє твердження — перебільшене надто.

Зворушливий інцидент вичерпався у наступній замітці, яка не полишала жадних сумнівів, що добродійна світська леді є ніхто інший, як приваблива й вельми освічена панна з родини Грайндерів.

Погасав останній день великодніх святкових вакацій, що протягом них Арві Еспінол пролежав у ліжкові, добувши тяжкої остуди.

Бралось вже десь до дев'ятої години, і ділове життя Джонсового заулка було саме в розпалі.

— Мені ліпше, мамо, багато ліпше, — сказав Арві. — Цукор та оцет вигонять флягму, і кашлюк забирається з мене геть.

Протягом кількох хвилин кашлюк таки й справді забирався геть із нього, та так забирався, що Арві не міг говорити. Віддихавшись помалу, Арві сказав:

— Чи ліпше, чи гірше, але завтра я мушу йти на роботу. Дайте мені будики, мамо.

— Кажу ж тобі, що ти не підеш. Ти так до смерті доходишся.

— Немає про віщо говорити, мамо; не помирати ж нам з голоду... а раптом... а раптом візьмуть кого іншого на моє місце? Дайте мені будики, мамо.

— Я пішлю кого з дітлахів, аби сказали там, що ти заслаб. Вони притьмом тебе відпустять на один, а мо', й два дні. Відпустять.

— Марна справа, мамо; вони не схотять чекати; я їх знаю — чи ж їм не байдужісінько, отим братам Грайндерам, що я слабую? Не журіться, мамо, я ще підіб'юся вгору, вище за них усіх. Дайте ж мені будики, мамо.

Вона дала йому будики, й він почав їх накручувати.

— Щось тут скоїлось із дзвоником, — промимрив хлопчик, — оце вже другу ніч із будилом справа не прядеться... але дарма! Я накручу дзвоника на п'яту годину, тоді матиму час убратися й прийти на роботу раніше. Ото біда, що доводиться ходити на тую роботу так далеко!

Він замовк, читаючи слова, вирізьблені на циферблаті:

Як рано ти ляжеш і рано зведешся, —

Здоров'я, багатства й ума наберешся.

Він усе читав та й читав того віршика і був у захваті від ритму його й рими. Він проказував його сам до себе, ще раз і ще раз, не заглиблюючись у зміст та філософічне його значення. Йому зроду й на думку не спадало брати під сумнів те, що надруковано, — а це ж бо вирізьблено, то де вже там! А зараз його немов осяяло якесь світло. Він глибоко замислився над приповідкою, а тоді прочитав її вголос удруге. Та й знову замислився над нею мовчки.

— Мамо! — мовив він раптом. — Я гадаю, — це брехи.

Вона поставила будики на поличку, обтулила хлопчика ковдрою в його кубельці на каналі й загасила світло.

Арві начебто спав, але сама вона ніч зорила, думаючи про злі хуртовини, що мчали в неї над головою; про свого чоловіка, що його одного ранку принесли з роботи мертвого додому; про свого старшого сина, що заникав сюди тільки на те, аби пожитися від неї, коли його випускали з буцегарні; про другого сина, що звив собі гніздо десь ув іншому місті, і тепер вона йому вже без потреби; про третього — бідолашного тендітного маленького Арві, — що мужньо намагався їй допомагати й виснажував молоду свою силу тяжкою працею в братів Грайндерів, замість ходити до школи; про п'ятеро безпорадних малюків, що спали в сусідній кімнаті; про своє безпросвітне життя — мусила мити підлоги з пів на шостої до восьмої, а тоді братися до поденного — прання!.. про неминучу потребу вирощувати дітей в огидному кублі, бо не годна була перевезтися на інше приміщення й платити дорожче; та про комірне.

Арві почав бубоніти щось крізь сон.

— Ти не можеш заснути, Арві? — запитала мати. — Тобі горло болить? Може, тобі чого дати?

— Мені хочеться спати, — промимрив він сонним голосом, — але, здається, не мине

й хвилинки, як вони почнуть... як вони почнуть...

— Що "почнуть", Арві? Хто? — хутко запитала вона, злякавшись, що дитина починає говорити в нестямі.

— Як будики почнуть дзвонити!

Він розмовляв уві сні.

Мати тихесенько підвелася й поставила будики на дві години вперед.

— Тепер хай спочиває, — прошепотіла вона до себе.

Трохи згодом Арві схопився раптом, сів на постелі, випростався й промовив швидко-швидко:

— Мамо, чуєте? Будики задзвонили!

А тоді, не дочекавшись на відповідь, поточився на ліжку та й знову заснув.

Дош ушух, і яснозоре небесне шатро простяглося над морем і містом, над нетрями й віллами багатіїв; але тільки мізерну частину його було видно з халупи в Джонсовім заулкові — Південний Хрест та кілька зірок навколо нього. То була, як висловлюються леді, "чарівна піч", якщо милуватися нею з дому Грайндерів — "Грайндервілу" — з його залитими місячним сяйвом терасами й садками, що положисто спускаються до води, та з його вікнами, освітленими з нагоди великоднього балу, та з вітальними залами, де юрмилося в своєму тісному вибраному колі вишукане товариство і одна з привабливих та вельми освічених панночок зворушила до сліз добірних гостей патетичною декламацією про маленького замітальника вулиць.

А з будиками таки й справді коїлося щось не те, а може, місіс Еспінол помилилася, направляючи їх, бо дзвоник несподівано почав дзвонити серед глупої ночі. Вона прокинулася, болісно здригнувшись, і лежала тихо, гадаючи, що Арві от-от схопиться з постелі; але той мов здеревів. Вона повернула бліде, перелякане обличчя до канапи, де він лежав, — світло від єдиного вуличного ліхтаря просмикувалося вниз, крізь вікно, й вона побачила, що хлопчик не поворухнувся.

Чому будики не збудили його? Він же так сторожко спить!

— Арві! — гукнула вона.

Жадної відповіді.

— Арві! — гукнула вона вдруге, і в голосі їй якось дивно забринів докір, поєднаний із жахом.

Арві не обзивався.

— Ой! Ой боженьку ж мій! — простогнала вона.

Вона підвелася й підійшла до канапи. Арві лежав горілиць, схрестивши руки — найулюбленіша його поза, коли він спав; але очі йому були широко розплющені й звернені вгору, немов вони хотіли прозирнути крізь стелю й дах туди, де мав би пробувати бог.

Арві був мертвий.

— Боженьку мій! Боженьку мій! — скрикнула вона.

Переклад: Ірина Стешенко